

TULLFRÅGOR 1955

UNDER snart tre års tid har i relativ obemärkthet bedrivits en av de viktigaste utredningar, som på länge förekommit i Sverige. Det har skett inom 1952 års tulltaxekommitté, en kommission av ämbetsmän och parlamentariker under kabinettssekreterare Lundbergs skickliga ordförandeskap och med byråinspektören Hartler i tullverket såsom generalsekreterare och outtröttlig ledare av ett stort kansli, där ett encyklopediskt vetande i ekonomiska och tekniska frågor finnes samlat.

Uppgiften att bygga upp en ny svensk tulltaxa är både maktpåliggande och grannliga. Den gällande taxan är en av de äldsta i världen. Den grundas i stort sett på vikt- och stycketullar. Penningvärdets fall under och efter två världskrig har därför automatiskt medfört en kraftig sänkning av den skyddseffekt, som ursprungligen åsyftades. I mitten av 1930-talet hade de vikt- eller stycketullbelagda varorna ett genomsnittligt skydd av nära 20 procent av varuvärdet. År 1950 hade detta skydd sjunkit till i medeltal 9 procent. På enstaka avsnitt, t. ex. textilområdet, har nedgången varit ännu kraftigare. Samtidigt ha våra konkurrenter ute i världen bibehållit eller skärpt sitt tullskydd, i många fall högst betydligt. Resultatet är, att Sverige i dag har en av de lägsta tullnivåerna i Europa.

Frågan blir då, om denna ställning som lågtulland strängt taget innebär en nackdel eller om den icke fastmer är en betydande nationalekonomisk fördel. Enligt välkänt klassiskt mönster skulle ju det lilla frihandelsvänliga landet specialisera sig på vissa tillverkningar, som det har särskilda förutsättningar att framställa på ett ekonomiskt sätt och därmed också exportera, medan den internationella konkurrensen skulle hindra produktion för hemmamarknaden av varor, som man kan köpa billigare utifrån.

Det finnes emellertid åtskilliga hakar i detta resonemang. Världsekonomin är tyvärr inte längre organiserad med öppna dörrar i alla riktningar, så att underskott i utrikeshandeln på ett håll kan utjämnas med överskott på andra marknader. Huvudparten av den

internationella handeln är — trots en rad liberaliseringsåtgärder i Västeuropa — alltjämt bunden genom valutarestriktioner, bilaterala handelsavtal, tullar och importavgifter. Hand i hand härmed går en tendens till blockbildning och isolering av de stora ländernas ekonomi från en verkligt fri konkurrens. Såsom professor Svernilson påpekat, har det inte på länge funnits en verklig arbetsfördelning på det industriella området mellan sådana stormakter som Förenta Staterna, England, Tyskland och Frankrike. För de små länderna skapar detta alldeles särskilda problem och svårigheter. Det viktigaste ett litet land kan konkurrera med — utom när det gäller rena råvaror — är tekniska specialiteter. Det är ett område, som kräver mycket av forskning, experiment och avancerad försäljningskonst, om man skall kunna följa med i utvecklingen. De stora utgifterna här för måste bäras upp av ett bredare underlag av standardprodukter, som alltså blir kvalitetsindustriens »bread and butter». Problemet för det lilla landet är, hur det skall kunna skaffa sig en tillräckligt stor hemmamarknad för egna standardprodukter, om det ligger öppet för konkurrens från de stora industrinationernas billiga massartiklar. Kanske är den enda utvägen, att flera små lågtullländer sluta sig samman i regionala frihandelsområden; prototyper här för äro å ena sidan Benelux — tullunionen mellan Belgien, Nederländerna och Luxemburg — och å andra sidan den ännu så länge blott tänkta gemensamma nordiska marknaden.

Genom det internationella samarbetet, framför allt det som sedan 1947 pågått inom ramen av det Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), ha visserligen åtskilliga tullmedgivanden samt nedsättningar och bindningar av tullsatser kommit till stånd, men så småningom har man kört fast också här och måst erkänna, att det behöves en ny giv för att sätta fart på liberaliseringsarbetet. Den 28 oktober 1954 samlades en ny stor konferens mellan GATT-länderna i Genève. Den möttes av förväntningar från många håll, men redan upptakten i form av en generaldebatt den 8 november var dålig, och vad som sedan inträffat ger inte näring åt någon optimism. Det har visat sig svårt att nå enighet redan om målsättningen för en liberalare handels- och betalningspolitik. Framförallt ha de underutvecklade länderna, som genom sin talrikhet ha en stark ställning, framträtt som veritabla härdar för protektionism och subventionsanspråk, och åtskilliga industriländer äro tydligt benägna att ta långtgående hänsyn till deras önsknings. Den enda ljusglimten på den internationella handelspolitiska horisonten är, att president Eisenhowers personliga frihandelsvänliga inställning kan

väntas vinna mera gehör i den nya, demokratiskt dominerade kongressen än den fann hos hans republikanska partivänner, när dessa sutto i majoritetsställning på Capitolium. Allt för stora växlar törde dock ej få dragas på sinnesförändringen i Washington.

Sverige har icke på långt när utnyttjat de möjligheter till uppjustering av de gamla tullarna, vartill möjlighet öppnar sig för ett lågtulland enligt GATT. Skola vi utan att söka få något i kompensation fortfarande avstå från att utöva denna rätt, när vår nya tulltaxa framlägges? Eller finnes det utrymme för ett förhandlingsmoment, så som t. ex. schweizarna lade upp spelet vid en av sina tullreformer? Det är en ytterst svår fråga, som tulltaxekommittén och statsmakterna här ställas inför.

Och vidare — och denna fråga är långt mer vittutseende: Vad är det svenska produktionslivets verkliga behov av tullskydd? Ha icke de snäva direktiven, som närmast synas ta sikte på ett konserverande av 1950 års genomsnittliga tullnivå, i grund och botten bundit tulltaxekommitténs bedömning? Men bortsett härifrån, ger inte dagens inflationistiskt präglade högkonjunktur en mycket skev bild av konkurrensförhållandena? Frestelsen ligger nära till hands att projiciera dagens situation på framtiden med följdén, att den nya tullnivån, som är avsedd att bestå för decennier, kommer att grundas på alltför optimistiska och kanske mycket efemära förutsättningar.

För att summera: Den ekonomisk-tekniska delen av tulltaxerevisionen närmar sig sin fullbordan; betänkandet lär vara att vänta kring påsken. Men därmed är förvisso inte sista ordet sagt i vår tullfråga. Stora och svåra överväganden på det principiella och taktiska planet återstå. Det skulle icke förvåna, om den ekonomiska debatten under år 1955 i stor utsträckning kommer att forma sig till en diskussion om vår handelspolitik och vårt näringslivs tullskyddsbehov.